

Zpráva o průběhu celostátní právněhistorické oborové konference

Katedra dějin státu a práva právnické fakulty University Jana Evangelisty Purkyně v Brně uspořádala spolu s katedrami téhož oboru právnických fakult University Karlovy v Praze a University Komenského v Bratislavě konferenci věnovanou současným otázkám marxistického pojetí dějin státu a práva. Konference, která se konala ve dnech 17. a 18. října m.r. ve velkém sále Musea dělnického hnutí v Brně, se vedle zástupců pořádajících kateder zúčastnili především pracovníci Ústavů státu a práva Československé akademie věd, Slovenské akademie věd, jakož i další představitelé širší odborní veřejnosti.

Záměr uspořádat konferenci s takovýmto posláním vyšel z požadavku tvořivě aplikovat usnesení XXIV. sjezdu KSS a XIV. sjezdu KSČ v jednotlivých úsecích československé právní vědy. Byl v tomto smyslu i jedním z výsledků konference o aktuálních problémech československé socialistické vědy o státu a právu ve světle zmíněných dokumentů, která se sešla v říjnu roku 1972 v pražském Karolinu; podobnou závaznou směrnicí vytyčilo i vědecké kolegium věd o státu a právu ČSAV.

Konferenci zahájil předseda přípravního výboru pro její uspořádání, děkan právnické fakulty UJEP, prof. JUDr. Bohumil Kučera, CSc. V úvodním projevu zdůraznil politické poslání konference, zvláště potřebu pečlivého a skutečně tvořivého rozpracování sjezdových materiálů v rámci úkolů, které vědu o dějinách státu a práva čekají v nejbližších letech. Konference chce v tomto smyslu navazovat na všechny kladné a progresivní tradice našeho vědeckého života. Má-li věda o dějinách státu a práva plnit společenskou objednávku současné doby a přispívat skutečně aktivně k rozvoji naší současné socialistické kultury, musí se - jak prof. Kučera zdůraznil - orientovat na důsledné spojování konkrétního výzkumu s tvůrčí aplikací marx-leninské teorie o historické podmíněnosti politických a právních institucí. Jen tak může vytvářet vědecky pravdivé a politicky angažované poznatky a jen tak bude živou a životu odpovídající vědou. Tak je také třeba chápat její poslání v rámci pedagogického procesu při výchově nových právnických generací.

Program prvního dne konference byl věnován hlavnímu referátu, který přednesl prorektor Karlovy university, vedoucí katedry dějin státu a práva právnické fakulty UK, akademik Václav Vaněček, nositel Řádu práce. Ve svém obsáhlém projevu zhodnotil komplexně dosavadní vývoj vědy o dějinách státu a práva a narysoval hlav-

ní perspektivní směry, jimiž by se další práce v tomto směru měla ubírat.

Věda o dějinách státu a práva je dnes složitým celkem, který zdaleka nezahrnuje jen bádání o dějinách státu a práva v Československu; vedle domácích právních dějin sem náleží i vědecká práce o dějinách státu a práva jiných zemí (dějiny státu a práva SSSR a ostatních socialistických zemí, všeobecné nebo také světové dějiny státu a práva). Kromě toho ve své pedagogické aplikaci se věda o dějinách státu a práva rozestupuje podle místních potřeb na jednotlivých vysokých školách zpravidla do celého souboru vyučovacích předmětů. Svou metodickou povahou je věda o dějinách státu a práva typickým interdisciplinárním oborem, tedy vysoce specializovanou vědou právní i historickou zároveň. Úkoly, které si vytyčuje, musí být tedy po obsahové stránce formulovány ve správných proporcích mezi sebou, ale zároveň - a to zejména - i v poměru k minulosti jako celku; nelze proto jednotlivé otázky nebo dokonce celá významná období minulosti pomíjet a vynechávat. Jen tak je možno dosáhnout vědecky pravdivého poznání a jen tak může věda o dějinách státu a práva plnit svoje politické, pedagogické a kulturně osvětové poslání.

Není možno pochybovat o tom, že má-li československá právní historie splnit vysoké nároky, které jsou na ni kladeny, musí se opírat o tvořivé zdroje marxisticko-leninského myšlení, a při konkrétním hodnocení historických jevů vycházet z materialistické dialektiky. Plnění těchto úkolů musí být ovšem zabezpečeno i organizačně a institucionálně. V této souvislosti je třeba kritizovat především nešetrné zásahy, které v nedávné minulosti neuváženě odstranily právněhistorický výzkum z Československé akademie věd a které i do budoucna vážně ohrožují rozvoj tohoto vědního oboru. Tím vzniká nežádoucí stav, kdy katedry vysokých škol, tedy pracoviště svou povahou především pedagogická, jsou nuceny plnit i výzkumně-badatelské úkoly bez řádného kádrového zajištění. Je proto třeba co nejrozhodněji usilovat o to, aby bylo vytvořeno nové centrum badatelské práce v oboru dějin státu a práva, jehož poslání by bylo především orientovat se na úkoly základního výzkumu. Po obsahové stránce k těmto úkolům bude nadále náležet plánovitě sledování vývoje české, slovenské a československé státnosti a právní kultury spojené s bojem proti buržoazním koncepcím.

Diskuse, které byl věnován celý druhý den konference, potvrdila velký ohlas, jenž vyvolaly podněty obsažené v hlavním referátu. Její průběh přispěl pak k další konkretizaci těchto zásadních východisek.

Doc. dr. J. K a r p a t (Ústav státu a práva SAV) se zabýval srovnávací metodou v dějinách státu a práva a věnoval svoje diskusní vystoupení aplikaci rozmanitých komparatistických aspektů. Vedoucí ka-

tedry dějin státu a práva Právnické fakulty UJEP, JUDr. Eduard V l č e k vzpomněl ve svém příspěvku vzniku sovětské federace a hovořil dále o aktuálních úkolech, které pro právněhistorický výzkum vyplývají z tohoto významného výročí. Ukázal současně jak důležité vedle sledování původních pramenů je i dokonalé poznání pokroku, který v tomto směru učinila v posledních letech sovětská věda. Dr. M. M i c h á l e k (Ústav pro jazyk český ČSAV) poukázal na význam jazykového bohatství českých právních i ostatních slovesných pramenů pro studium politické a právní ideologie minulosti. Doc. dr. Karel M a l ý (Právnická fakulta UK) zdůraznil význam ulohy právní historie při bádání o dějinách buržoazního státu a práva; konkrétní výzkum tu přispívá zejména k odhalování ideologického působení politických a právních institucí tohoto období. Doc. dr. Mil. D o l e ž a l (Práv. fakulta UK) zaměřil svůj příspěvek k problematice nových a nejnovějších dějin státu a práva; vědecky pravdivé a politicky účinné poznání vyžaduje i tady konkrétní výzkum, zbavený všech abstraktních schemat. Dr. Karel M a l ý st. (Práv. fakulta UK) věnoval pozornost podnětům hlavního referátu z hlediska dějin státu a práva socialistických zemí a nastínil jejich další rozpracování. Dr. K. L i t s c h (Práv. fakulta UK) zhodnotil význam německé právní historie a podal přehled jejího vývoje v obou německých státech v posledních letech. Děkan právnické fakulty UJEP, prof. dr. B. K u č e r a orientoval svoje vystoupení k otázkám společenské objednávky ve vědě o dějinách státu a práva; sociální objednávku je třeba chápat jako zásadní ideologický a metodický postulát, nikoliv tedy formálně či dokonce komerčně. Dr. Jar. P e č í r k o v á (Ústav pro jazyk český ČSAV) věnovala svůj příspěvek středověkému pojetí státu u nás ve světle jazykových faktů; na konkrétním materiálu ilustrovala tezi, jak málo jsou některé pramenné zdroje využity pro studium rozvoje české státnosti. Doc. dr. J. F i s c h e r (Práv. fakulta KoU) obrátil pozornost k počátkům kodifikace sovětského práva; i tady je možno formulovat celou řadu podnětných pracovních úkolů pro další bádání. Doc. dr. L. B i a n c h i (Ústav státu a práva SAV) hovořil o encyklopedii a právní historii na Slovensku; právněhistorickému bádání tu - jak to odpovídá specifickým rysům právního vývoje na Slovensku - připadá velmi významné postavení kulturně-osvětové. Dr. Václav Š o l l e (Státní archiv Praha) se zabýval využitím archivních fondů, zejména pro studium buržoazního období dějin státu a práva; naše archívy obsahují stále ještě nepřeberné množství, které čeká na zpracování. Dr. V. U r f u s (Práv. fakulta UJEP) věnoval svoje vystoupení úkolům konkrétního výzkumu recepce římského práva v našich dějinách státu a práva; i když o recepci jako celku dosáhly současné představy pozoruhodné úrovně, chybí stále přesné poznatky o vývoji

jednotlivých právních institucí. Dr. J. K e j ř (Ústav státu a práva ČSAV) diskutoval k některým podnětům referátu prof. Vaněčka; poukázal především na význam konkrétního vědeckého faktu při vytváření obecných a souhrnných představ o minulosti.

Do diskuse zasáhl i prof. dr. Horst S c h r ö d e r (Humboldtova universita Berlín), který se ve svém pozdravném projevu zabýval některými otázkami marxistické metodologie vědy o dějinách státu a práva.

Na závěr konference byla přijata rezoluce, která charakterizuje současný stav vědy o dějinách státu a práva, zdůrazňuje nutnost třídního marxistického přístupu k chápání a výkladu historie vůbec a dějin státu a práva zvláště, vytyčuje před právníky pracujícími v oblasti historie státu a práva úkoly ve sféře vědeckého bádání, na úseku pedagogickém i organizačním a orientuje je na zintenzívnění spolupráce s příslušnými pracovišti SSSR a v ostatních socialistických zemích.

Urfus, Vlček

Správa z právnohistorickej konferencie o dejinách správy v strednej Európe v poslednom storočí

V rámci pravidelne organizovaných stretnutí československých a maďarských právných historikov sa konala v dňoch 18.-20. mája 1972 v Pécsi - Siklósi (MĽR) vedecká konferencia o vývoji štátnej správy v strednej Európe v 19.-20. storočí.

Okrem právných historikov usporiadajúcej krajiny sa konferencie zúčastnili i právní historici a administratívni právnici zo všetkých socialistických štátov a z Rakúska.

Konferenciu slávnostne otvoril úvodným referátom M. Szotácki, dekan Právnickej fakulty v Pécsi. Vyzdvihol význam vzájomných stretnutí a spolupráce právných historikov zo socialistických krajín, ktorí sa aktívne podieľajú na koordinácii právno-historického výskumu.

Rokovanie konferencie sa rozdelilo do piatich tematických okruhov v nasledujúcom poradí: vývojové tendencie v správe, úloha administratívneho súdnictva pri kontrole správy, školská a kultúrna správa, problémy miestnej správy, kontrola správy a vývoj odvetví odbornej správy. K danej problematike boli predložené početné referáty, ktorých väčšina bola písomne vopred rozoslaná, čo umožnilo účastníkom konferencie sústrediť sa na diskusiu. Diskutujúci a referenti sa zaoberali otázkami reformných snáh v uhorskej správe pred r. 1944, postavením samosprávy vo vzťahu k štátnej správe v jednotlivých krajinách, postavením